

Beste leden van de ICCJ familie, van onze lidorganisaties, vrienden en iedereen die werkt aan begrip en solidariteit tussen Joden en Christenen en tussen alle religies,

Een groet aan iedereen aan het begin van een nieuw jaar van de gebruikelijke kalender!

Tot afgrijzen van ons allen is 2015 begonnen met de tragische gebeurtenissen die zich hebben voorgedaan in Parijs. Bij deze terreuraanslagen gaat het om veel factoren, onder meer geopolitieke, historische, culturele, economische, sociaalpsychologische en, tot onze ontsteltenis, ook interreligieuze. Soortgelijke daden van geweld kunnen zich ook in de toekomst voordoen.

Voor ons en voor alle mensen die zich inzetten voor begrip en wederzijds vruchtbare relaties tussen Joden, Christenen en Moslims is dit alles des te meer reden om onze inspanningen te intensiveren. We hebben een positief verhaal te vertellen! We moeten proberen het wereldwijde discours niet volledig te laten domineren door verhalen van vijandigheid en angst.

Omdat het begin van het jaar gewoonlijk een tijd is om na te denken over het verleden en om voornemens voor een betere toekomst te bedenken, zou ik u graag een aantal persoonlijke gedachten voorleggen over het jaar 2015 en over de visie op de vriendschappelijke betrekkingen tussen Christenen en Joden waar we ons allen voor inzetten. Deze overwegingen worden aangeboden in de hoop dat ze zullen leiden tot concrete plannen voor het komende jaar.

Het vieren van een mijlpaal in de relaties tussen Joden en Christenen

Het jaar 2015 wordt gekenmerkt door het gouden jubileum van een mijlpaal in de interreligieuze relaties: de publicatie door het Tweede Vaticaans Concilie van zijn verklaring over de relatie van de Rooms-katholieke Kerk met niet-christelijke godsdiensten. Bekend geworden met zijn Latijnse openingswoorden, was *Nostra Aetate* ("In Onze Tijd"), niet het eerste christelijke document in de nasleep van de Shoah waarin antisemitisme werd afgekeurd of waarin de aloude beschuldiging werd afgewezen dat de Joden de vervloekte "moordenaars van Christus" zijn. Wij die vandaag deel uitmaken van de ICCJ of van een van zijn nationale lidorganisaties, staan op de schouders van een paar dozijn christelijke en joodse pioniers die in 1947 bij elkaar kwamen in de Zwitserse stad Seelisberg voor een "Emergency Conference on antisemitism." Deze bijeenkomst, waaruit de ICCJ ontstond, publiceerde zijn beroemde "Oproep aan de Kerken", waarin in tien punten de kerken worden opgeroepen om hun leer over Joden en het Jodendom te hervormen. (U zult zich herinneren dat de ICCJ in 2009 in Berlijn deze gebeurtenis herdacht met de publicatie van een belangrijke verklaring, "[A Time for Recommitment: Het bouwen van een nieuwe relatie tussen Joden en Christenen](#)", een verklaring die de uitgebreide „Twaalf Punten van Berlijn" bevat, gericht zowel aan Christenen als Joden.) Er waren voor 1965 ook al belangrijke verklaringen uitgegeven door de Wereldraad van Kerken, door nationale Protestantse Kerken en door theologen en geestelijken, individueel en in groepen.

Met veel dank aan deze voorlopers was "Nostra Aetate" uniek als gezaghebbende uitspraak van het leergezag van 's werelds grootste christelijke gemeenschap. De verklaring bracht een fundamentele omwenteling teweeg in de relaties tussen Joden en Katholieken. "Nostra Aetate" gaf ook een belangrijke impuls aan de interreligieuze inspanningen die in andere christelijke tradities begonnen waren en gaf inspiratie aan nieuwe initiatieven voor dialoog tussen religieuze gemeenschappen over de hele wereld.

Ter herdenking van deze mijlpaal houdt de ICCJ zijn jaarlijkse conferentie in 2015 in Rome, in samenwerking met de Commissie van de Heilige Stoel voor religieuze betrekkingen met de Joden en met de steun van vele religieuze, academische en maatschappelijke organisaties. Daarbij treedt de Amicizia

Ebraico-Cristiana di Roma als gastheer op. We zullen vieren wat er is bereikt en ons opnieuw wijden aan de voortgaande tocht waaraan we samen zijn begonnen.

Er is veel te vieren!

Het is nog maar een paar decennia geleden dat prominente denkers in beide gemeenschappen beweerden dat het onmogelijk of onwenselijk was dat Christenen en Joden op een religieus zinvolle manier met elkaar spraken. Eeuwen van christelijke geringschatting en onderdrukking van Joden had diepgewortelde ontwijkingsmechanismen en achterdocht in beide groepen ingeslepen. De veronderstelling hield krachtig stand dat, wilde de ene traditie legitiem zijn, de andere illegitiem moest wezen. Geen van beide gemeenschappen kon zich voorstellen dat er heel veel van de andere te leren viel.

Aan het begin van 2015 is deze situatie in veel delen van de wereld drastisch veranderd. Belangrijke christelijke stromingen zijn tot het besef gekomen dat niet alleen zij Gods trouwe volk zijn. Omdat ze gegroeid zijn naar een oprecht besef van de heiligheid van het ononderbroken Joodse leven in verbond met God, hebben ze hun bekeringsagenda's uit het verleden terzijde geschoven. Evenzo hebben sommige Joden die deelnemen aan de steeds verder gaande interreligieuze dialoog in hun gesprekken met christelijke gesprekspartners een glimp opgevangen van de aanwezigheid van de Heilige. Zowel Christenen als Joden worden zich ervan bewust dat veel theologische ideeën die tot stand kwamen in de aloude context vol tegenstellingen, vandaag de dag van steeds minder nut zijn. Beiden herwinnen ze uit hun onderscheiden tradities positieve benaderingen van elkaar waaraan tot nu toe voorbij gekeken werd.

We leven nu in een tijdperk waarin - voor het eerst in de geschiedenis! - Joden en Christenen volhardend samen kunnen werken en studeren, waardoor zij elkaars verbondsleven verrijken. Maar deze ongekende zegen voor de generaties van vandaag legt ons ook de verantwoordelijkheid op om goed gebruik te maken van de kansen die ons gegeven worden.

Er is nog veel werk aan de winkel!

Nu 2015 begint, moet ik denken aan een leerzame opmerking van kardinaal Edward Idris Cassidy:

Laat ons nu de toekomst in ogenschouw nemen. Ons eerste doel moet uiteraard zijn om vooruitgang te boeken. Stilstaan is het risico lopen op achteruitgang ... [W] e weigeren om te worden vastgeketend aan het verleden door ketens die ons afhouden van het bouwen van een nieuwe toekomst, een nieuw partnerschap tussen Joden en [Christenen], een toekomst op basis van wederzijds vertrouwen en begrip.

Gezien de geweldige vooruitgang van de afgelopen vijf decennia, onderschatten we misschien hoe moeilijk het is om eeuwenoude, overgeërfde reflexen van vijandigheid af te leren. Zelfs wanneer we het extremistisch geweld en de daarbij horende retoriek die onze wereld bedreigen buiten beschouwing laten, lijkt het mij dat er overal om ons heen bewijs is dat oude gewoonten maar moeilijk sterven. Om maar kort een paar voorbeelden te noemen:

1. Hoewel alle christelijke gemeenschappen officieel antisemitisme veroordelen, tonen beelden aan van massaprotesten en geweld tegen Joden en synagogen in verschillende landen - in reactie op het militaire conflict van afgelopen zomer tussen Hamas en de staat Israël, - dat de gewoonte om de Joden collectief de schuld te geven overal van zijn christelijke oorsprong is gemuteerd naar de moderne seculiere wereld. Deze publieke uitingen van antisemitisme hebben het bestuur van de ICCJ ertoe gebracht zijn halfjaarlijkse bijeenkomst in januari te verlengen om te overleggen met meerdere

deskundigen en vertegenwoordigers van de Europese ICCJ lidorganisaties. Let op het verslag van deze bijeenkomst dat in februari verschijnt.

2. Over een dergelijke thema maakte het bestuur van de ICCJ de volgende opmerking in de in 2013 verschenen verklaring, "[As long as you believe in a living God, you must have hope.](#)”:

Wanneer we vandaag Christenen soms horen zeggen dat de Joodse claim een 'uitverkoren volk' te zijn aantoonde hoe overdreven particularistisch het Jodendom is in vergelijking met het universele Christendom, of wanneer andere Christenen Jezus' oorspronkelijke opposanten tijdens zijn aardse leven vereenzelvigen met 'de Joden', net zoals 'de Joden' vandaag de dag de vijanden zijn van de Palestijnse Christenen, dan moeten we ons afvragen of eeuwen van anti-Joodse stereotypen en vervangingstheologie niet nieuwe uitdrukkingwijzen vinden, nu eerder in het politieke dan in het religieuze discours. Er lijkt in ieder geval een christelijke fixatie te bestaan op de Joodse staat en zijn beleid, waarvan sommige delen inderdaad met recht ter discussie staan. ... Dergelijke verklaringen doen ons de vraag stellen of het Joodse volk - en nu ook de staat Israël - een belangrijke, ja zelfs onmisbare negatieve rol blijven spelen in de christelijke theologie als de eeuwigdurende 'andere' [§ 7].

Inderdaad, de polarisatie die het conflict in het Midden-Oosten veroorzaakt brengt zelfs schade toe aan christelijk-joodse dialooggroepen die decennia lang een voorspoedig bestaan leidden. Dat wordt nog verergerd door wijdverbreide islamofobe onverdraagzaamheid. Maar het is de opdracht van de ICCJ om het interreligieuze gesprek te bevorderen, zelfs over onderwerpen die verdeeldheid zaaien. Daarom ondersteunt de ICCJ samen met een aantal universiteiten, het onderzoeksproject: "Promise, Land, and Hope: Joden en Christenen streven naar begrip om een constructieve dialoog over Israëliisch-Palestijnse kwesties mogelijk te maken". De onderzoeksgroep zal in augustus 2015 in Jeruzalem bijeen komen. Let op verder nieuws.

3. Er blijft een hardnekkige neiging bestaan onder zowel Christenen als Joden om niet voldoende waarde te hechten aan het koesteren van hun nog prille nieuwe relaties. Sommigen vinden dat ze zich, door het afwijzen van onverdraagzaamheid en door respectvol gedrag, voldoende hebben bezig gehouden met de problemen tussen de tradities; verdere hervormingen zijn overbodig. Deze onderschatting van de opdracht om onze nieuwe relatie te koesteren, laat sommige Joden het Christendom afdoen als het hebben van slechts een verwrongen relatie met de Heilige, terwijl gelijkgestemde Christenen volharden in een karikatuur van het Jodendom (misschien belichaamd in de personen van de Farizeeën of van rabbijnen) als harteloos wetticisme dat weinig om mensen geeft. Zulke ideeën kunnen liturgisch tot uitdrukking worden gebracht in traditionele gebeden en liedteksten en, voor Christenen, in prediking die de profeten van Israël ten onrechte voorstelt als exacte voorlopers van Christus of prediking die terloops polemieken herhaalt die gevonden worden in bepaalde passages van het Evangelie.
4. De blijvende invloed van onze tragische geschiedenis is ook duidelijk wanneer Joden en Christenen achteloos terugvallen in een staat van onverschilligheid wanneer de ander niet bewust voor ogen wordt gehouden. Het lijkt mij dat het een waarmerk zal zijn dat onze respectieve theologieën oprecht een juiste relatie tussen ons bevorderen wanneer we consequent verwijzen naar de christelijke of joodse ander op eenzelfde bevestigende manier wanneer ze afwezig zijn als wanneer zij aanwezig zijn.

De 50ste verjaardag van Nostra Aetate is belangrijker dan de 100ste zal zijn!

Daarom en om andere redenen, geloof ik sterk dat het jubileum van Nostra Aetate in 2015 een zeldzame gelegenheid is waaraan door niemand voorbij kan worden gegaan die zich inzet voor het verdiepen van de wisselwerking tussen Christenen en Joden. Dit geldt te meer ten overstaan van terrorisme en geweld.

Een vriend van mij, Mgr. Michael Carroll van het aartsbisdom Philadelphia, merkte onlangs op dat de viering van deze cruciale vijftigste verjaardag belangrijker is dan het geval zal zijn op de honderdste verjaardag. Hij legde uit dat er in 2015 nog veel mensen zijn die de recente enorme ommekeer in de joods-christelijke relaties hebben meegemaakt, terwijl er vermoedelijk niemand met die ervaring in 2065 zal zijn. Wij zijn daarom beter in staat om in te zien, zowel hoe ver we zijn gekomen als ook hoe ver we nog moeten gaan. Hoe onze nakomelingen in 2065 het jubileum zullen vieren, zal in sterke mate worden bepaald door wat wij in 2015 doen.

Met deze constatering in het achterhoofd vraag ik iedereen om lokaal en nationaal steun te verlenen aan creatieve oecumenische en interreligieuze vieringen die mensen, vooral de jongeren, zullen informeren en hen zullen aanzetten om zich te wijden aan de joods-christelijke toenadering in het bijzonder en interreligieuze vriendschap in het algemeen. Overweeg om gezamenlijke verklaringen op te stellen die respect en vastberadenheid tonen. Doe mee met de ICCJ in Rome van 28 juni - 1 juli 2015 om de steeds nieuwe paden van onze interreligieuze reis samen te verkennen. Laat ons al het nieuws over interreligieuze conflicten en toenemende religieuze vervolgingen in de wereld tegemoet treden met een inspirerende viering van een ongelooflijk belangrijke omkeer in de richting van interreligieuze solidariteit!

Zullen Christenen en Joden de gelegenheid van het gouden jubileum van Nostra Aetate benutten om hun educatieve werk over onze nieuwe relatie te intensiveren? Zullen we de pioniers van de post-Holocaust decennia eren door nieuwe energie te investeren in het baanbrekende werk dat zij begonnen? Zullen we elkaar helpen theologieën en gewoonten te ontmantelen die minachting koesterden om in plaats daarvan samen theologieën-van-de-goede-betrekkingen op te stellen? Zullen we bidden om de genade om onze onderscheiden tradities te bestuderen als vrienden die genieten van het van elkaar leren over de Heilige?

Laten dit onze goede voornemens zijn voor 2015!

Phil Cunningham

Dr Philip A. Cunningham
ICCJ president
Saint Joseph's University, Philadelphia